

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Кафедра фінансів і банківської справи
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Університет банківської справи Національного банку України
Національний університет державної податкової служби України
Бранденбурзький університет прикладних наук (Республіка Німеччина)
Санкт-Петербурзький державний економічний університет (Російська Федерація)
Фінансовий університет при Уряді Російської Федерації
Брестський державний технічний університет (Республіка Білорусь)
Опольський університет (Республіка Польща)
Університет Вестмінстера (Великобританія)

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали II Міжнародної
науково-практичної конференції**

22-23 травня 2014 р.

Полтава
2014

*Пугач Олександра Анатоліївна,
аспірант кафедри фінансів і банківської справи,
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ
УКРАЇНИ**

Система забезпечення економічної безпеки держави на засадах ретроспективного аналізу загроз передбачає визначення загроз економічній безпеці держави за її окремими складовими.

Аналіз українського законодавства з національної безпеки дозволяє дійти до висновку, що визначені в основних нормативно-правових актах загрози національній безпеці не систематизовані з позицій її фундаментальної основи – економічної безпеки. Виділені економічні загрози в цілому та лише за двома елементами економічної безпеки держави з дев'яти. Окремі сфери економічної безпеки, зокрема енергетична, в основному законі з національної безпеки взагалі не виділяються, хоча вони мають максимальний рівень впливу на національну безпеку України в умовах, що склалися. До того ж окремо не виділені загрози фінансовій безпеці як основної складової економічної безпеки, які в посткризовий період також мають максимальний рівень впливу та потребують розробки заходів з їх ліквідації. Щоправда, у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [3] визначені явища і чинники, тобто джерела загроз, що можуть призвести до створення загроз національній безпеці у фінансовій сфері, які поділені на зовнішні та внутрішні наступним чином:

- 1) явища і чинники, що провокують виникнення зовнішніх загроз:
 - обмеженість доступу до міжнародних фінансових ринків;
 - значна залежність від експортно-імпоротної діяльності;
 - погіршення стану зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, зокрема рахунка поточних операцій;
 - значна залежність від зовнішніх кредиторів;
 - вплив світових фінансових криз на фінансову систему держави.
- 2) явища і чинники, що провокують виникнення внутрішніх загроз:
 - нестабільність та недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері;
 - нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та відплив капіталу за кордон;
 - відплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату;
 - низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи;
 - збільшення обсягу державного боргу;
 - тінізація економіки;
 - недостатній рівень золотовалютних резервів;
 - значний рівень доларизації економіки;
 - істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не обумовлені дією макроекономічних факторів;
 - слабкий розвиток фондового ринку, зокрема в частині застосування механізмів обліку та переходу прав власності на цінні папери, а також забезпечення захисту прав інвесторів на фондовому ринку;
 - недостатній рівень капіталізації фінансової системи..

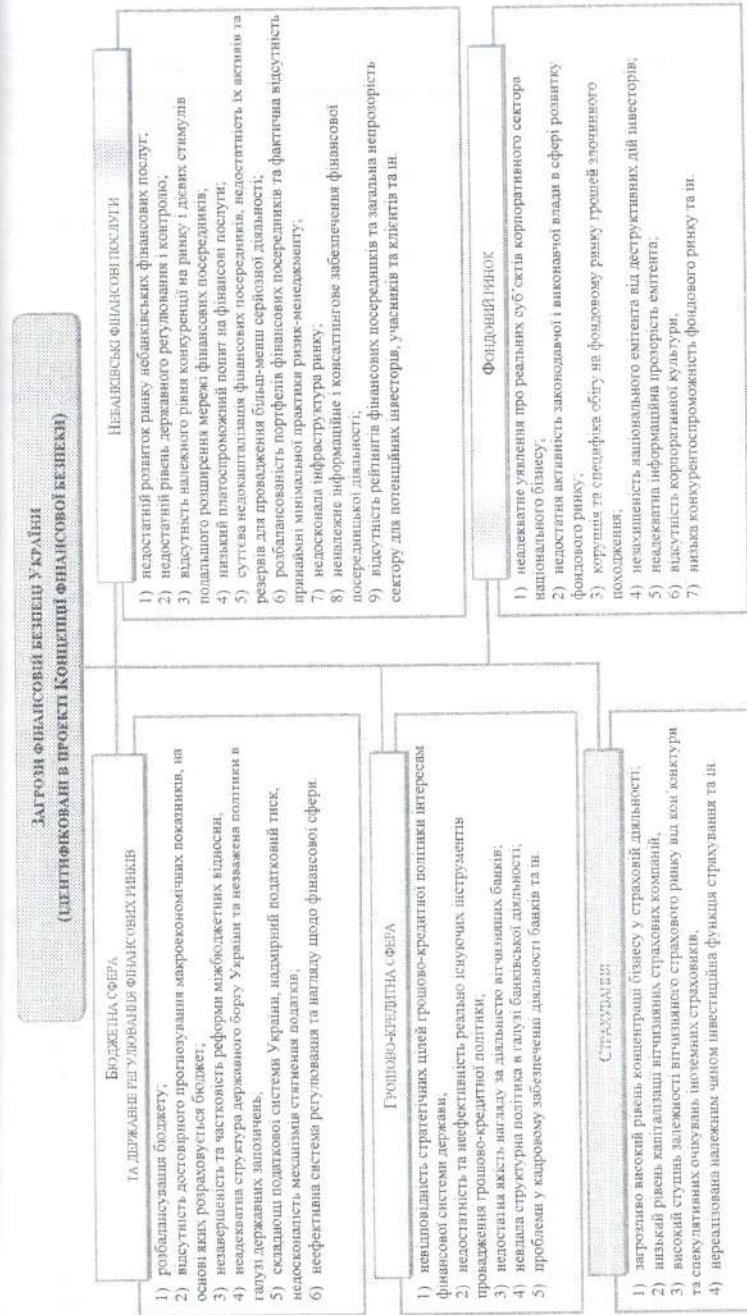

Рис. 1. Загрози фінансовій безпеці України визначені в проєкті Концепції фінансової безпеки, розробленому під кер. О.І. Барановського
Джерело: побудовано автором за даними [5]

Іри цьому вже існуючі загрози фінансовій безпеці, які були чітко визначені у проєкті Концепції фінансової безпеки (рис. 1), підготовленому за доручення Міжвідомчої комісії питань фінансової безпеки при Раді національної безпеки і оборони України провідними українськими науковцями, що займаються проблемами фінансової безпеки, серед яких О.І. Барановський, Ю.О. Блашук, М.І. Пузак, Л.В. Новошинська та ін., під координацією ЗАТ «Українське агентство фінансового розвитку» [5], у законодавчо затвердженому документі не задекларовані.

Ідсутність обґрунтованого переліку наявних явищ і чинників, що становлять суттєву небезпеку національним фінансовим інтересам в умовах сьогодення, сприяє виникненню потенційно можливих загроз фінансовій безпеці України.

Скільки мінімізація загроз та забезпечення інтересів фінансової безпеки України можуть бути здійснені виключно на державному рівні, пріоритетним завданням забезпечення фінансової безпеки в сучасних умовах функціонування національної економіки є визначення реальних та потенційних загроз фінансовій безпеці держави за результатами моніторингу кількісних характеристик загроз та інтересів фінансовій безпеці з метою розробки та впровадження системи ефективних засобів та механізмів протидії цим загрозам в контексті забезпечення фінансової безпеки економічної безпеки держави в цілому.

Література

1 Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] / Закон України від 19.06.2013 р. № 964-IV // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

2 Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 12.02.2007 р. № 105 (в редакції Указу Президента України від 8.06.2012 р. № 389/2012) // Верховна Рада України. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012/para18#n18>.

3 Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [Електронний ресурс] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-r#n7>

4 Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізм забезпечення): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: 08.04.01 / О.І. Барановський; Інститут економічного прогнозування НАН України. – К., 2000. – 36 с.

5 Концепція фінансової безпеки (проєкт) [Електронний ресурс] // Україна фінансова: інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. – Режим доступу <http://ufin.com.ua/konceptcia/008.doc>

УДК 33

Свинаренко Інна Олегівна,

*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кодратюка*

РОЛЬ НАФТОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В тлі кризових явищ у вітчизняній економіці та посилення глобальної економічної нестабільності нинішні умови ринкового господарювання в Україні зіштовуються з новими проблемами, пов'язаними із забезпеченням фінансової безпеки окремих територій, так і цілих регіонів.

Найважливішим завданням сьогодення України для забезпечення її виживання як суверенної держави та повноцінної участі в міжнародних відносинах є вибір ефективної моделі розвитку, розробка стратегії та системи національної безпеки, які мають бути адекватними геополітичній ситуації, що склалася. Не останнє місце у вирішенні цих проблем займають питання створення умов для ефективної роботи та розвитку нафтопереробної галузі. Враховуючи те, що нафтопереробна галузь є однією з базових в структурі національної економіки, вона забезпечує виконання широкого кола стратегічних завдань: забезпечення національної економіки паливно-енергетичними ресурсами та сировиною для хімічної промисловості; забезпечення соціально-економічної стабільності (наповнення бюджету країни, підтримка належного рівня цін на паливе та паливно-мастильні матеріали, підтримка належного рівня цін на теплову та електричну енергію; підтримка належного рівня тарифів на комунальні послуги, забезпечення зайнятості, забезпечення пенсійних відрахувань тощо); забезпечення фінансової безпеки в цілому, і енергетичної зокрема; створення резервів майбутнього зростання (інфраструктурних, стратегічних запасів паливно-енергетичних і ресурсів, фінансових резервів та ін.) [3].

На сьогодні розвиток галузі відбувається в умовах: високого рівня енергозалежності економіки від імпорту нафти і газу; неефективного використання енергоресурсів; непрозорої участі держави в енергетичному секторі; стратегічного значення для країни питань ефективного та стабільного забезпечення енергоносіями та всебічного використання транзитного потенціалу; вагомого значення доходів від видобутку та транспортування нафти і газу для наповнення державного бюджету України; ускладнення доступу для окремих компаній до покладів сировини; існуючого іміджу нафтогазової індустрії України, як недостатньо прозорої, малоефективної та корумпованої [2].

Україна не перша та, скоріше за все, не остання з країн, що намагаються мінімізувати свою залежність від закордонних постачальників нафти та нафтопродуктів. На сьогодні Україна має нафту та газовий конденсат власного видобутку лише в межах 22-25 відсотків від обсягів внутрішнього споживання [4]. Для задоволення внутрішніх потреб країни в продуктах нафтопереробки цього недостатньо. На додаток до того, що близько 80% від загального обсягу щорічно імпортованої Україною нафти надходить переважно з одного джерела постачання – Російської Федерації, останнім часом не викликає сумнівів реалістичність прогнозів можливого скорочення обсягу цих поставок, пов'язаного з об'єктивними, а також суб'єктивними (політичними) чинниками.

За таких умов вірогідність появи кризових явищ на внутрішньому нафтовому ринку України значно зростає, а це потребує невідкладної розробки та впровадження заходів запобігання кризам постачання.

Для забезпечення національної безпеки держави і створення умов для стабільної роботи та розвитку нафтопереробної галузі України необхідно диверсифікувати джерела надходження нафти. Географічне розташування України дозволяє залучити різноманітні джерела постачання нафти незалежними шляхами з Азербайджану, Казахстану, Туркменістану, країн Близького і Середнього Сходу, при цьому суттєво посилюючи роль держави-транзитера між країнами каспійського регіону та важливими ринками збуту в Європі. Нові пріоритети щодо джерел постачання енергоносіїв безпосередньо позначаються на функціонуванні та перспективах розвитку трубопровідного транспорту. Тому актуальним залишається питання створення міжнародного консорціуму (за участі, наприклад, України,